

Kolonievorming bij Canadese Gans *Branta canadensis*

Jan Grotenhuis

Canadese ganzen zijn in Nederland (en Drenthe) bezig met een opmars. De recente atlas van de Nederlandse broedvogels getuigt daarvan. Omdat het nieuwkomers zijn is er nog niet zoveel bekend over broedplaatsen en gedrag. Bij Beilen blijkt sprake van kolonievorming op een eiland in een zandwinplas.

Habitat

De vogels van Beilen broeden op een eiland van c. 1.9 ha groot in zandwinplas 'De Mussels' (foto 1). Het is een plas van 21 ha, gelegen tegen de rijksweg A 28 en hij is 18 m diep (Rooijmans 1984). Na het sluiten van de zandwinning is de plas afgewerkt en omringd door een aanplant van vooral essen en populieren. Deze beplanting is inmiddels 25 jaar oud.

Aan de overzijde van de weg is nog een zandwinning in bedrijf. Vooral buiten de broedtijd bivakkeren de vogels er en foerageren ze op de graslanden in de directe omgeving. De Beilerstroom loopt door de eerste zandwinplas, het Kremersgat en de vogels zwemmen met hun jongen onder de A28 door en foerageren ook aan de oostzijde van de A28.

Het eiland in 'De Mussels' had een aantal jaren geleden nog een korte grazige vegetatie. Door het achterwege laten van begrazing vervuilde het eiland met Grote Brandnetel *Urtica dioica*, Kleefkruid *Galium aparine*, Gewone Smeerwortel *Symphytum officinale*, grassen en Riet *Phragmites australis* en in de randen ook grote pollen Pluimzegge *Carex paniculata*. Verder staat er inmiddels enige opslag van Gewone Braam *Rubus fruticosus*, Vlier en Zwarte els *Alnus glutinosa*.

Door de diepte van de plas is er nauwelijks geen sprake van een randvegetatie. Rond de plas liggen graspaden. Als er kleine jongen zijn wordt er in eerste instantie op die graspaden gevoeraerd.

Kolonisatie

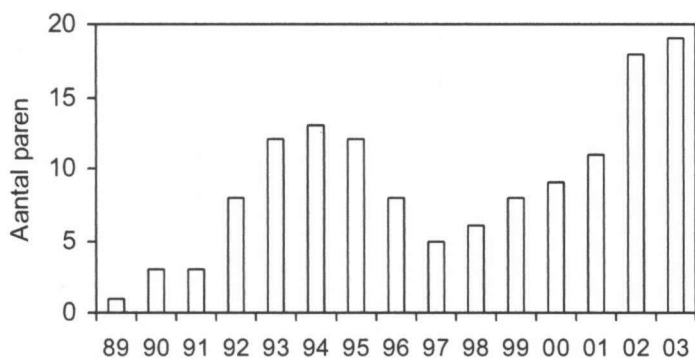
In 1989 werden de eerste Canadese ganzen gezien bij De Mussels (Grotenhuis 1994). Vanaf het begin is er alléén op het eiland gebroed. Het aantal paren (op basis van criteria van SOVON) liep langzaam op (Figuur 1). Aantalveranderingen van jaar op jaar lijken verband te houden met de strengheid van de winter (Figuur 2). Daarbij namen de aantallen sterk toe na hele zachte winters en stabiliseerde het aantal of nam het af na een strenge winter. Na minder uitgesproken winters was de relatie minder sterk.

De laatste jaren was sprake van enkele gemengde paren, met één Canadese Gans en de andere helft van het paar bestond uit Indische gans *Anser indicus*, Brandgans *Branta leucopsis*, Ross gans *A. Rossii* en Soepgans *A. anser* forma *domesticus*. Dit heeft geleid tot succesvolle broedgevallen. De ouderparen met jongen zochten elkaar op en vertrokken dan veelal naar het

Kremersgat om van daaruit op de aangrenzende weilanden te foerageren. Regelmatig waren daar dan tomen van 20–35 pulli met hun ouders aan te treffen. Canadese ganzen broeden pas vanaf hun derde levensjaar (Cramp en Simmons 1977). Ze kunnen wel op jongere leeftijd paren vormen. In het voorjaar wordt er veel tijd besteed aan het verdedigen van een territorium. De vogels zijn hierbij erg luidruchtig.

Niet-broedende vogels verkennen de omgeving soms groepsgewijs. Groepen kunnen tegenwoordig in heel Midden-Drenthe worden aangetroffen en met name door de aanwezigheid van afwijkende soorten (Brandgans, Ross gans) worden herkend. Na de melding van niet-broedende exemplaren, vestigen zich enkele jaren later stevast broedparen.

De verspreiding beperkt zich nagenoeg tot vennen met eilandjes (Dwingelderveld, Terhorsterzand, De Vossenbergh, Scharreveld, Holtherzand, Leggelderveld, e.d.).

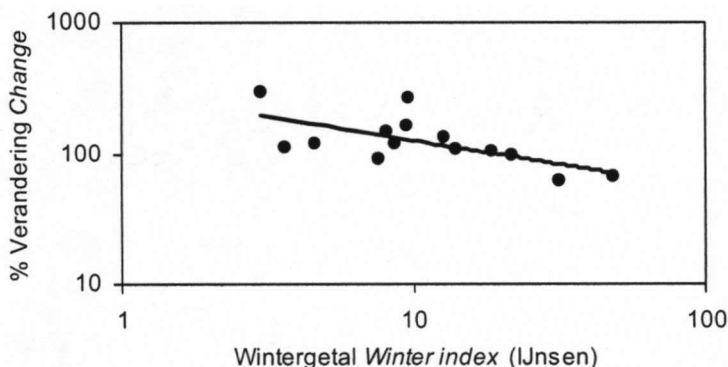

Figuur 1. Toename van het aantal paren van de Canadese Gans in De Mussels. *Increase of Canada Goose pairs in the study area.*

Discussie

Het broeden op een eiland is bijzonder veilig voor de ganzen. Een predator als de Vos (die in de buurt een burcht heeft) kan het eiland niet bereiken. Door de dekking die inmiddels is ontstaan is het broedsucces vergroot. In de jaren 1991–94 waren Zwarte Kraaien *Corvus corone* verantwoordelijk voor veel predatie. Dat er zo veel ganzen op het eiland broeden kan te maken hebben met een gebrek aan veilige broedplaatsen in de omgeving, maar het is ook mogelijk dat het broeden in elkaars nabijheid op zich een beveiligingsmaatregel is, waar ook andere soorten als Brandgans en Knobbelzwaan van kunnen profiteren.

Het eiland is eigenlijk alleen per boot bereikbaar. Regelmatig zijn er vissers die van rubberbootjes gebruik maken. Verontrusting in de broedtijd kan predatie wel in de hand werken. Dat verklaart

Figuur 2. Aantalveranderingen bij Canadese Gans in De Mussels (% ten opzichte van vorige jaar) onder invloed van strengheid van winter (IJnsen getal). Bij log-getransformeerde waarden is het verband significant ($R^2=0.435$, $P=0.010$). *Change in numbers of Canada Goose in the study area (% change according to previous year) related to severeness of winter (IJnsen index). When log-transformed the relation is significant ($R^2=0.435$, $P=0.010$).*

mogelijk het wisselende broedsucces. De zandwinplassen hebben namelijk ook grote aantrekkingskracht op meeuwen. De Mussels liggen in de aanvliegroute naar de VAM bij Wijster. Het gaat daarbij om honderden Zilvermeeuwen *Larus argentatus* en Kleine mantelmeeuwen *L. graellsii*.

Het is niet aannemelijk dat er veel Canadese Ganzen sterven gedurende een strenge winter. De relatie tussen aantalveranderingen en strengheid van de winter heeft mogelijk te maken met de conditie bij aanvang van het broedseizoen. Het is voor de hand liggend dat die slechter is na een strenge winter en dat een deel van de ganzen dan besluit om een broedseizoen over te slaan.

Elders in Drenthe zijn op vennen solitaire paren aanwezig, die broeden op kleine eilandjes. Kolonies zijn tot dusver, zeker in deze omvang, niet gemeld.

Summary: Colony of Canada Goose *Branta canadensis*

On an island of 1.9 ha in a 17 m deep gravel pit (21 ha), the number of breeding Canada Geese increased over the past decade (Figure 1). The extend of the increase showed a negative correlation with the severity of the preceding winter (Figure 2), possibly because part of the population skipped breeding after a severe winter. During the early stages of colonisation, the vegetation was short and many nests were depredated, mainly by corvids and possibly by gulls. Over the years the vegetation became taller and more dense, hence offering better protection. Consequently, breeding success improved. Interbreeding was observed between Canada Goose and Barnacle Goose *Branta leucopsis*, Bar-headed Goose *Anser indicus*, Ross' Goose *Anser rossii* and domesticated geese *Anser* sp.

Literatuur

- Cramp S. & Simmons K.E.L. (eds), 1977. The birds of the Western Palearctic, Volume 1. Oxford University Press, Oxford.
- Grotenhuis J.W. 1994. Canadese ganzen *Branta canadensis* vestigen zich bij Beilen. Drentse Vogels 7: 1-3.
- Grotenhuis J.W. 1996. Voortgaande uitbreiding van Canadese ganzen *Branta canadensis* over Drenthe. Drentse Vogels 9: 7-10.
- Roijmans B. 1984. Zandwinplas De Mussels. Stagerapport HBCS.

Adres: Kruumten 1, 9431 LC Westerbork.

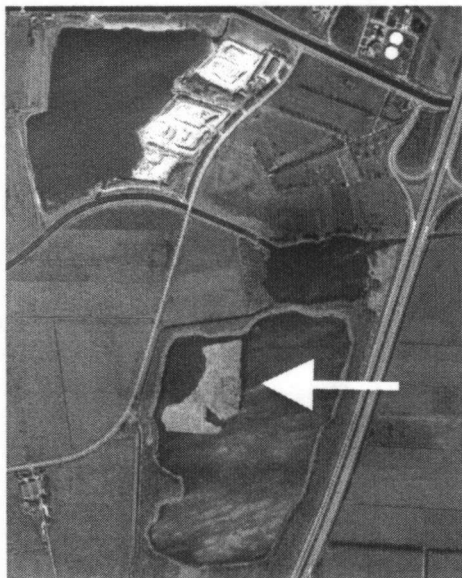

Foto 1. Overzicht zandwinplassen De Mussels met de broedplaats van de Canadese Gans (Witte pijl), Beilen 2003 (Provincie Drenthe). View over the study area. The island where the Canada geese breed is marked by a white arrow.